

INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK

ÅK PÅ UTLANDSSTUDIER!
FÖR DU ÄR VÄL EN KARRIÄRSSIKTARE?
En diskursanalys av svenska universitets webbsidor
om utlandsstudier

Caroline Olsson och Klara Skog

Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Pedagogik, kandidatprogram
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2016
Handledare:	Susanne Dodillet
Examinator:	Sverker Lindblad
Rapport nr:	VT16 IPS PEDG14:7

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	Pedagogik, kandidatprogram
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2016
Handledare:	Susanne Dodillet
Examinator:	Sverker Lindblad
Rapport nr:	VT16 IPS PEDG14:7
Nyckelord:	Utlandsstudier, globalisering, entreprenörskap, kunskapsekonomi, subjektifiering, diskurs

Idag har utlandsstudier inga specifika lärandemål i universitetens styrdokument vilket gör att dess syfte och mål kan upplevas otydliga. Det är samtidigt en politisk målsättning att öka antalet utresande studenter och därför är det intressant att se hur universiteten skriver om utlandsstudier på deras webbsidor. Uppsatsens syfte är att pröva hypotesen om att universitetens sätt att skriva om utlandsstudier borde spegla den tidigare forskning som visar att utbildning idag handlar allt mer om entreprenörskap än om traditionell bildning. För att undersöka det har studien sin utgångspunkt i följande frågeställningar: Vilka diskurser cirkulerar kring fenomenet utlandsstudier? Vad inkluderas och vad exkluderas i informationen? Vilken människosyn kan utläsas i informationen?

Den teori som används som tolkningsverktyg för att förstå det empiriska materialet är hämtad från Foucault och hans diskursteorier om disciplinering och makt. Begreppen subjektifiering och performativitet används för att förstå den diskursiva praktik som enligt socialkonstruktivistiska teorier skapar och formar den sociala verkligheten.

Studien bygger på diskursanalys som metod för att undersöka hur tio av Sveriges universitet skriver om utlandsstudier på deras webbsidor. Materialet kategoriserades utifrån de diskurser och subjektpositioner som kunde identifieras.

Resultaten visar att de största förekommande diskurserna på universitetens webbsidor är en tydlig karriärsdiskurs som belyser utlandsstudiers fördelar för den framtida karriären och en självregleringsdiskurs som lägger vikten vid personlig utveckling. De karaktärer som vi lyfter fram i resultatet är karriärssiktaren, humanisten, livsnjutaren, akademikern och den relationsbundne. Vi kan genom analysen verifiera hypotesen om att entreprenörskapssyftet överordnas andra akademiska syften med utlandsstudier.

Förord

Genom sex terminer av kandidatprogrammet i pedagogik har vi båda fascinerats av institutioners makt att skapa den sociala verkligheten och hur samtidens stora informationsflöde gör det lätt att tappa känslan för källkritik. Detta i relation till våra personliga intressen av att resa och uppleva världen har landat i att utlandsstudier blev ett passande ämne för oss att fördjupa oss i under vårt examensarbete.

Efter tretton år av vänskap, tio år som klasskamrater och en termin som sambos på Island så har vi nu även skrivit en kandidatuppsats tillsammans. Vi har gått igenom mycket ihop vilket säkert bidragit till vårt goda samarbete.

Vi vill rikta ett stort TACK till vår underbara handledare Susanne som visat oss vägen när vi varit vilse och vinkat hem oss när vi varit på villovägar. Tack för all konkret feedback, positiv energi och alla givande möten.

/ Caroline & Klara

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
2 Bakgrund.....	2
2.1 Globalisering	2
2.2 Utlandsstudier.....	3
3 Forskningsöversikt/teori.....	4
3.1 Hinder och motiv för utlandsstudier.....	4
3.2 Neoliberalism inom svensk utbildning.....	4
3.3 Formulerings- och realiseringsarenan	5
3.4 Anställningsbarhet och entreprenörskap i svensk utbildning.....	6
4 Syfte och frågeställningar.....	7
5 Metod	8
5.1 Diskursanalys och subjektifiering	8
5.2 Forskningsetiska aspekter.....	8
6 Tillvägagångssätt.....	10
6.1 Urval och avgränsningar.....	10
6.1.1 Urval av universitet och högskolor	10
6.1.2 Textavgränsningar.....	10
6.2 Datainsamling.....	11
7 Resultat/analys	12
7.1 Diskurser.....	12
7.1.1 Karriärdiskursen	12
7.1.2 Självregeringsdiskursen	13
7.2 Utlandsstudenternas karaktärer.....	15
7.2.1 Karriärssiktaren.....	15
7.2.2 Humanisten	16
7.2.3 Livsnjutaren	16
7.2.4 Akademikern.....	17
7.2.5 Den relationsbundne	18
8 Diskussion	19
8.1 Metoddiskussion.....	21
9 Slutsats	23
10 Referenslista.....	24
10.1 Källmaterial	26

1 Inledning

Syfte, delmål och mål. I Sverige genomsyras skolväsendet av tydliga riktlinjer för hur lärandet ska gå till och vad det ska resultera i. Allt är planerat och strukturerat för att alla ska få en likvärdig skolgång. Det finns politiska prioriter om att skapa anställningsbara medborgare, få så många som möjligt att läsa högre utbildningar och att få dem att åka på utlandsstudier. Trots att utlandsstudier är en politisk prioritet så finns det inte några tydliga syften eller mål i styrdokumentet för denna del av den högre utbildningen. Som universitetsstudenter blir vi uppmuntrade till att ta en termin eller två utomlands utan att vi får veta riktigt varför vi borde göra det. Med bakgrund mot dessa otydliga målbeskrivningar för utlandsstudier och de politiska målsättningarna för att öka antalet utresande studenter är det intressant att ur ett diskursivt perspektiv se hur universiteten skriver om utlandsstudier på deras webbsidor.

2 Bakgrund

2.1 Globalisering

Begreppet globalisering används flitigt i de flesta samhällspolitiska debatter och inte minst när det gäller utbildning. Enligt Shields (2013) är utlandsstudier ett praktexempel på hur den högre utbildningen internationaliseras som en effekt av globaliseringen. Definitionen av begreppet för denna studie är tagen från Held & McGrew (2003).

Globalisering betecknar, enkelt uttryckt, att transkontinentala flöden och interaktionsprocesser blir mer omfattande, går allt snabbare och får allt djupare verkningar. Uttrycket avser en förskjutning eller omvandling av den mänskliga sociala organisationens skala, som knyter samman vitt åtskilda samhällen och ökar räckvidden för olika slags maktrelationer tvärs över alla regioner och kontinenter. (Held & McGrew 2003:11)

Denna definition pekar på den komplexitet som globaliseringsprocessen skapar, när händelser i en del av världen kan få konsekvenser på en helt annan geografisk plats. Flödet av kommunikation och information går allt snabbare och påverkar i allt djupare grad. Samt att makten beskrivs bli mer diffus när ett beslut kan påverka flera delar av världen och inte bara där det tas. Vår studies perspektiv är att globaliseringsprocessen inte är en harmonisk process, då den skapar spänningar och konflikter och att makt inte är jämt fördelat. Detta görs utan att lägga en värdering i huruvida globaliseringen är positiv eller negativ för utvecklingen.

Begreppet neoliberalism används i denna uppsats i enlighet med Shields (2013) som ett beskrivande begrepp av globaliseringens konkurrerande natur. I utbildningen är globaliseringen främst synlig i sättet att organisera utbildningssystem utifrån en internationell modell i styrning och praktik (Shields, 2013). I en global och marknadsstyrd ekonomi innebär det att konkurrensen stegrar när möjligheter för internationellt resande och utbyte av information och varor ökar. Enligt neoliberala perspektiv är detta en positiv utveckling då det skapar effektivitet, innovation och stärkt ekonomi när aktörer på den globala marknaden på ett naturligt sätt konkurrerar med varandra. Denna syn på globaliseringens effekter bidrar till spridningen av en gemensam bild av vad som anses vara effektivt i utbildningens organisering och struktur (Shields, 2013).

Sveriges högskolesystem har genomgått flera förändringar och många av dem är till följd av Bolognasamarbetet som Sverige tillsammans med 46 andra länder är en del av (Universitet- och högskolerådet, 2015). Enligt Europeiska kommissionen grundar sig denna process i ett behov av att göra det enklare för studenter och arbetssökande att flytta till och inom Europa (Europa kommissionen, 2016a). Det framställs också som ett sätt att öka konkurrenskraften och göra Europeiska universitet mer attraktiva samt att se till att utbildningen anpassar sig till vad som efterfrågas på arbetsmarknaden. Detta betraktas vara viktigt av den anledning att

andelen jobb som kräver hög kompetens växer och att efterfrågan på innovation och entreprenörskap ökar. Det finns ett antagande om att utlandsstudier stärker kvaliteten i högre utbildning och prioriteras av både Europeiska kommissionen och regeringen. Ett av huvudmålen fram till 2020 för Bolognasamarbetet är att 20 % av de studenter som examineras i medlemsländerna ska ha studerat eller praktiserat utomlands under sin studietid (Universitet- och högskolerådet, 2015).

2.2 Utlandsstudier

EU har sedan 30 år tillbaka finansierat Erasmus+ som är det största utbytesprogrammet för studenter och erbjuder finansiellt stöd för utlandsstudier i Europa. Syftet med Erasmus+ är att bidra till Europa 2020-strategin för tillväxt, sysselsättning, social rättvisa och social integration. Detta initiativ visar det politiska stödet för att fler individer bör förlägga en del av studierna utomlands för både sin egen och samhällets skull (Europakommissionen, 2016b).

Enligt Universitetskanslersämbetet (2015) ökade studerande utomlands med 600 studenter det senaste läsåret och uppgick till 28 900 studenter läsåret 2013/14. Statistiken visar att det är sjätte läsåret i rad som det har skett en ökning av antalet utresande studenter. Trots denna uppåtstigande trend har Sverige idag en studentmobilitet på 14 %, vilket fortfarande är lägre än 2020-målet. Till följd av detta har Universitet- och högskolerådet på uppdrag av regeringen genomfört projektet *The academic value of mobility* för att se över åtgärder för att öka antalet utresande studenter (Universitet- och högskolerådet, 2016a). Utlandsterminen upplevs alltså som en del av den ideala studiegången och prioriteras och marknadsförs av både politiker och universitetet. Medan andra delar av en universitetsutbildning genom Bolognareformen har fått tydliga och lättillgängliga målbeskrivningar så är syftet med dessa utlandsstudier däremot inte lika tydligt formulerade i högskolornas styrdokument. Projektet föreslår att se över och formulera lärandemål som innehåller internationella och interkulturella aspekter samt formulera specifika mål för utbytesperioder om vilka kunskaper, förmågor och förhållningssätt studenten förväntas utveckla under en utbytesperiod. Allt detta för att tydliggöra den akademiska nyttan som utlandsstudier ger som idag verkar lysa med sin frånvaro enligt projektets undersökningar.

Denna uppsats handlar om hur svenska universitet kommunicerar möjligheten att studera utomlands. Med bakgrund mot otydliga målbeskrivningar och målsättningen att öka antalet utresande studenter, är det intressant att ur ett diskursivt perspektiv se huruvida universitetens webbsidor speglar denna vilja.

3 Forskningsöversikt/teori

3.1 Hinder och motiv för utlandsstudier

Den tidigare forskning som gjorts på området om utlandsstudier handlar dels om studenternas uppfattningar om deras vistelser utomlands och om motiv och hinder för utlandsstudier. Universitet- och högskolerådet (2013) har låtit göra en studie för att öka förståelsen om vilka motiv och hinder studenter upplever kring utlandsstudier och om det finns särskiljande karaktärsdrag mellan de som väljer att åka och de som stannar på hemuniversitetet. Resultatet betonar vikten av uppmuntran som betydande i beslutsprocessen och att uppmuntran från institutionerna har en nyckelroll. Studien visar att det största hindret för studenterna att göra en utlandstermin är personliga relationer och att familjesituationen inte tillåter dem att åka iväg. Det främsta motivet för att studera utomlands tenderar att kretsa runt den personliga utvecklingen där mötet med en ny kultur och nya språkfärdigheter lyfts upp. Det är svårt att dra en gräns mellan personlig utveckling, akademiska aspekter och karriärsrelaterade motiv eftersom kulturell kompetens kan vara relevant för både utbildning och karriär. Studien hävdar dock att i det stora hela ligger de akademiska motiven bakom utlandsstudier långt ner på listan. Denna studie visar inte bara studenternas tankar kring utlandsstudier, utan ger också Universitet- och högskolerådets syn på utlandsstudier. Författarna menar att mer resurser bör läggas på de studenter som ännu inte funderat på att förlägga en del av studierna utomlands och de som helt saknar motivation.

En annan del av forskningen granskar institutioners sätt att skriva om fenomenet och den möjliga påverkan på individen och samhället. Diskurser är inte enkla att synliggöra men genom att granska information som står på institutioners webbplatser kan de identifieras. Idag finns det veterligen ingen forskning på hur svenska universitet skriver om utlandsstudier på deras webbsidor. Däremot har det gjorts en studie i USA där Michelson & Alvarez Valencia (2016) genom en kritisk diskursanalys studerat ett universitets framställning av utlandsstudier på deras webbplats. Utifrån deras analys identifierades en turistikdiskurs som framställer utlandsstudier som en möjlighet till semester där webbsidans information fokuserades på sevärdheter och klimat.

3.2 Neoliberalism inom svensk utbildning

Ball (2012) hävdar att neoliberalismen som politisk rationalitet är mycket synlig inom den högre utbildningen och framför allt i det som han kallar performativitet. Ball (2012) menar att performativitet har en nyckelroll i neoliberalismen då dess metoder handlar om att göra

jämförelser, bedömningar och styra subjektet till självreglering. Performativitet beskrivs som ett moralsystem som gör oss ansvariga för våra uppträdanden där det mer handlar om att vara kalkylerbara än minnesvärda och där produktiva individer överordnas sanningsenliga.

Studier kring svensk utbildning visar att Sverige tenderar att följa de neoliberal idéerna som strömmar som en internationell trend genom Europa. Aldenmyr, Jepson Wigg & Olson (2012) undersöker hur begreppet aktivt medborgarskap gått från att vara en liberal idé till att få en neoliberal karaktär i tre olika utbildningssammanhang i Sverige. Ett av materialen som ligger till grund för analysen är nationella politiska dokument såsom den nationella läroplanen, regeringsuppdrag, politiska propositioner och direktiv. Analysen visar att en aktiv medborgare förväntas vara kompetent, klok och aktiv i sina val kring utbildning då det är en del i identitetsskapandet. Det är alltså i valmöjligheten som ansvaret läggs på individen, samtidigt som valen är relativt förutbestämda och fördefinierade. Avsikten med denna utbildningsformation av aktiva medborgare kan tolkas vara att skapa en karaktär som lämpar sig för och samtidigt är begränsad till ett liv i ett neoliberalt samhälle med konkurrens- och marknadsorientering.

Enligt Aldenmyr m.fl. (2012) är målet om att bli någon genom aktivt beslutstagande i utbildningen intimt sammanflätat med motiven om att vara konkurrenskraftig, både i arbetslivet och privat. Beslutsfattandets logik är snarare kopplad till principerna för konsumtion än till rättigheter och demokrati. Att bli någon är relaterat till uppbyggnaden av kompetenser hos studenten, vilket skapar ett antagande om att detta är nödvändigt för att uppnå individuellt självförverkligande. Detta hävdas vara ett problem i förhållande till jämställdhet, demokrati och social rättvisa. Individuellt självförverkligande håller tillbaka både grupper av människor, mångfald och samhällsförändring samt hindrar individer från att äga rum i samhället utifrån sina egna villkor. Studien menar att dessa strikta definitioner av vem som hör till vem, och vem som ska vara aktiv när, hur och varför medför en instrumental förståelse av identitet, karaktär och delaktighet i ett samhälle som är rotat i neoliberal idéer.

3.3 Formulerings- och realiseringsarenan

Lindensjö och Lundgren (2014) menar att utbildningens historia kan förstås som en ständig kamp om vad kunskap är, vad som är värt att veta och vad som olika individer och grupper kan lära sig. De har identifierat två reproduktionsprocesser som tillsammans bildar uppfattningen om vad som betraktas som kunskap. Den ena benämns som den samtida reproduktionen och handlar om återskapandet av de kunskaper som antas nödvändiga för att leva i samhället. Den andra kallas den historiska reproduktionen och beskriver vad som av tradition uppfattas som bildning, skolans syfte, mål och innehåll. Dessa två reproduktionsprocesser går inte alltid samman på ett harmoniskt sätt utan kan motverka varandra, vilket kan leda till konflikter vid planering och beslut om utbildningens mål och

innehåll. Det innebär till exempel att skolans traditionella krav kan motverka de pragmatiska kunskaper som efterfrågas från arbetslivet och tvärtom.

Lindensjö och Lundgren (2014) menar att det finns en skarp gräns mellan beslut om utbildningens mål och innehåll och sättet att förmedla dem för att nå målet. De beskriver detta som relationen mellan formuleringsarenan och realiseringsarenan. Formuleringsarenan växer i dagens samhälle när fler aktörer och intressegrupper är med och påverkar beslut. När besluten väl tagits i formuleringsarenan är det aktörerna i realiseringsarenan som står för att förverkliga dessa. Globaliseringen har bidragit till att stora avstånd inte längre behöver påverka besluts genomslagskraft och ett internationellt beslut kan få konsekvenser även i nationell politik (Held & McGrew, 2003).

3.4 Anställningsbarhet och entreprenörskap i svensk utbildning

Det finns en föreställning om att utlandsstudier ger fördelar på arbetsmarknaden, både enligt arbetsgivare och arbetssökande. Börjesson (2005) kommer genom sin studie fram till att utomlandsstudier ger många vinster för studenten. Bara genom att spendera tid utomlands så införskaffas ett allmänt transnationellt kapital som betyder att utomlandsvistelsen i sig indikerar på företagsamhet och kulturell kompetens, vilket Europakommissionen också vill att utlandsstudier ska leda till. Införskaffandet av dessa kompetenser motiveras av att företagsamhet är något som är nödvändigt för att kunna utföra studier utomlands. Då det krävs en förmåga att förstå hur andra länders utbildningssystem, byråkratiska system och hur värdlandets kultur fungerar för att kunna verka som student utomlands.

För att varje land ska lyckas i dagens globaliserade kunskapssamhälle har entreprenörskap enligt Dahlstedt & Hertzberg (2013) fått allt större betydelse i internationell utbildningspolitik, där Sverige inte är ett undantag från denna diskurs. Denna utveckling av utbildningspolitiken blev allt mer normaliserad i mitten på 1990-talet i och med de nya välfärdsreformerna som inleddes i många av världens länder, vilket skapade en förskjutning av statens ansvar för välfärden mot ett mer individuellt ansvar, autonomi och entreprenörskap. Entreprenörskapet skapar självgående individer som tar sitt eget ansvar för att forma sig till den person man strävar efter att vara och maximera sitt humankapital.

Dock betyder inte detta att skolans mening helt förändras men i motsats till det livslånga lärandet som skapar användbara arbetare så formar det entreprenöriella tänkandet istället företagande chefer. Även om de äldre pedagogiska lärorna utmanas av entreprenörskapets infiltration så finns det ändå kvar grundläggande likheter i skolans löften och motivering, som fortfarande syftar till att utbildning skapar frihet och egenmakt (Dahlstedt & Hertzberg, 2013).

4 Syfte och frågeställningar

Tidigare forskning visar alltså att utbildning i en kunskapsekonomi handlar allt mer om entreprenörskap snarare än traditionell bildning och detta är något som borde speglas i universitetens sätt att skriva om utlandsstudier. Syftet med denna uppsats är således att pröva denna hypotes och för att göra detta har studien sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Vilka diskurser cirkulerar kring fenomenet utlandsstudier?
- Vad inkluderas och vad exkluderas i informationen?
- Vilken människosyn kan utläsas i informationen?

5 Metod

För att undersöka huruvida universiteten knyter an till den neoliberal kunskapspolitiken undersöker denna studie vad svenska universitet kommunicerar ut om utlandsstudier och diskuterar denna kommunikation i en diskursanalys. Intresset ligger i tolkningen av materialet som inhämtas från universitetens webbsidor och därför används en induktiv ansats för att se om det går att finna mönster i den information som analyseras. Enligt hermeneutisk forskningstradition läggs vikten vid vilka normer och värden som ligger till grund för den informationen som hittas om utlandsstudier (Bryman, 2011).

5.1 Diskursanalys och subjektifiering

Hur svenska universitetet kommunicerar möjligheten att studera utomlands på deras webbsidor granskas här med hjälp av diskursanalytiska verktyg. En diskursanalys används för att identifiera underliggande budskap genom att metoden gör det möjligt att läsa mellan raderna. Språkanvändningen blir intressant att undersöka i relation till Foucaults diskursteorier om hur förståelse och uppfattning påverkas av den språkliga beskrivningen om ett objekt eller fenomen (Hermann, 2004). Hur universitetet väljer att uttrycka sig om utlandsstudier på webbsidorna påverkar därför studenternas uppfattning om fenomenet. Den framställning av utlandsstudier som universitetet ger läsaren blir en del av den diskurs som kopplas till utlandsstudier. Den legitimerade diskursen rättfärdigar därmed universitetets makt över definierandet av utlandsstudier och dess fördelar. Diskursen är alltså mer än ett verktyg för att förstå verkligheten, det är även den som skapar den sociala verkligheten (Bryman, 2011).

Foucaults teori om subjektifiering används för att förstå de diskurser som genomsyrar universitetens webbsidor (Ball, 2012). Subjektifiering sker i beskrivningen och argumentationen av utlandsstudier då studenterna tillskrivs egenskaper, sätt att tänka, viljor och behov. Webbsidorna skapar genom informationen och kommunikationen den sociala verkligheten i kontexten om hur det är att vara student och medborgare i en kunskapsekonomi. Subjektifiering beskriver hur subjektet formas enligt de tillskrivna egenskaper som subjektpositionerna innebär. För vår uppsats innebär detta att den retorik som används för att locka till utlandsstudier på universitetens webbsidor inte enbart är tomma ord utan faktiskt formar de i utlandet studerande.

5.2 Forskningsetiska aspekter

Då det materialet som studeras i studien är offentligt så skapar de etiska aspekterna inte några problem för studien. Det material som analyseras kommer inte att manipulerats utan användas i sin naturliga form. Den kritik som förs fram riktas mot universiteten som institutioner och inte mot de personer som författat webbsidan (Vetenskapsrådet, 2002).

Materialet är icke-reaktivt men heller inte konstruerade som underlag för en framtida textanalys. Tolkningen måste därför ske med hänsyn till flera faktorer, bland annat intertextualitet i samband med andra dokument som materialet refererar till, samt kontexten i vilket dessa dokument producerats och den avsedda läsekretsen (Bryman, 2011).

6 Tillvägagångssätt

6.1 Urval och avgränsningar

6.1.1 Urval av universitet och högskolor

Urvalet är enligt Bryman (2011) strategiskt, vilket innebär att vi har valt universitet utifrån statistik från Universitet- och högskolerådet (2016b) på flest antal ivägskickade elever till studier utomlands. De universitets webbsidor som låg till grund för studien var:

- Chalmers tekniska högskola
- Göteborgs universitet
- Kungliga tekniska högskolan
- Linköpings universitet
- Linnéuniversitetet
- Luleå tekniska universitet
- Lunds universitet
- Stockholms universitet
- Umeå universitet
- Uppsala universitet

De universitet i topp tio som endast har information på engelska (Jönköpings universitet och Handelshögskolan) valdes bort för att underlätta analysarbetet och lättare ge en samlad bild av Sveriges universitet. Anledningen till valet av just tio av Sveriges sexton universitet motiveras av studiens tidsbegränsning för att ha möjligheten att göra en djupgående diskursanalys av det insamlade källmaterialet.

6.1.2 Textavgränsningar

Studien har gjort ett strategiskt urval även angående datainsamlingen på respektive webbsida. Vi har valt att inkludera den information som är allmän kring utlandsstudier och i de fall där webbsidorna ger specifik information kring olika typer av geografisk specialisering eller studier utanför Europa så har denna information exkluderats för att kunna göra en så grundlig analys som möjligt.

Alla universitet behandlade information kring stipendium, förutsättningar för funktionshindrade, praktik utomlands, sommarkurser och hade olika typer av intervjuer på

sina webbsidor. Det fanns även saklig information angående ansökningsprocess, urvalsprocess och försäkringar på alla webbsidor. Vi valde att utesluta denna sortens information för att fokusera på argumentationen kring utlandsstudier och dess för- och nackdelar. Tidsramen för studien är begränsad och tillåter inte den typen av extensivt analysarbete.

6.2 Datainsamling

Inledningsvis gjordes en allmän granskning för att se om de tio universitet med flest utskickade studenter alla hade specifika avsnitt på webbsidan som var dedikerade till utlandsstudier och var skrivna på svenska. Därefter gick vi in på universitetswebbsidorna och till den sida som handlade om utlandsstudier. Universitetens webbsidor hade alla olika utseende och design men alla delar som ansågs relevanta inkluderades. Webbsidorna granskades genom att relevant text kopierades till ett nytt dokument som sedan var vårt underlag för att sammanställa resultatet. Vi började alltså med empirin, därefter söktes efter lämplig teoretisk referensram för att sedan återgå till empirin för analysering.

Vid resultatbearbetningen användes en kvalitativ innehållsanalys för att finna teman och skapa kategorier. Vid bearbetningen så sammanställdes all data från de tio olika universiteten till en text, vi gjorde alltså ingen skillnad på vilket universitet som så vilket utan behandlade materialet som ett för att bilda en helhetsuppfattning. Med stöd från tidigare forskning och diskursteori kategoriserades materialet in i olika diskurser samt karaktärer som vi ansåg att webbsidan riktade sin information till.

I följande resultat- och analysdel kommer först två identifierade diskurser att beskrivas och förklaras och därefter presenteras fem karaktärer som skapats utifrån webbsidornas information.

7 Resultat/analys

Utifrån Lindensjö och Lundgrens (2014) teorimodell om arenorna för formulering och realisering kan webbsidorna betraktas som verktyg för att öka antalet utresande studenter. Europakommissionen är en internationell organisation som Sverige är en del av. När Europakommissionen formulerar mål för den högre utbildningen i Europa så påverkas svenska universitet av dessa beslut och på så vis kan Europakommissionen som organisation betraktas som formuleringsarenan för utlandsstudier. För att Sverige ska uppnå riktmärket att 20 % av studenterna ska ha studerat eller praktiserat utomlands sätts åtgärder in för att uppnå denna målsättning. Föreliggande studie visar hur universiteten använder sina webbsidor för att motivera studenter att förlägga en del av utbildningen i ett annat land. Argumenten beskriver de fördelar som utlandsstudier ger, både privat och för arbetslivet. Informationen på webbsidorna kan ses som en konsekvens av ett politiskt beslut från Europeiska kommissionen och därför kan universitetens webbsidor om utlandsstudier tolkas vara realiseringsarenan för utlandsstudier utifrån denna teorimodell.

Universiteten bildar tillsammans en del av realiseringsarenan för utlandsstudier vilket kan förklara den gemensamma kontexten av diskurser kring högre utbildning och utlandsstudier. I materialet kan vi se att de svenska universitetens webbsidor gör flera antaganden om vad en svensk universitetsstudent strävar efter i sin personliga utveckling och vad syftet med utlandsstudier är. Utifrån dessa antaganden har två diskurser identifierats och fem karaktärer har skapats utifrån webbsidornas sätt att skriva om utlandsstudier och vilka individer informationen riktar sig till.

7.1 Diskurser

7.1.1 Karriärsdiskursen

Den mest framträdande diskursen som genomsyrar universitetens retorik har vi valt att kalla karriärsdiskursen. Den syftar till att utförda utlandsstudier kommer med stora fördelar i det framtida arbetslivet för studenten. Den största delen av argumenten handlar alltså om konkurrenskraft på arbetsmarknaden och om hur egenskaper som införskaffas via utlandsstudier är något som framtida arbetsgivare värderar högt. Vi kan se hur vikten inte bara läggs på att göra sig själv anställningsbar utan också på hur utlandsstudierna ska leda till en lyckad karriär och göra studenten mer företagsam och entreprenöriell.

Något som ständigt tas upp som en fördel med utlandsstudier är att "Vem du än är, vad du än vill jobba med – internationell erfarenhet är en stor fördel och ser väldigt bra ut på meritlistan.

Du kommer att växa som människa samtidigt som du gör dig mer attraktiv på arbetsmarknaden.” (Göteborgs universitet, 2015). Denna attraktivitet på arbetsmarknaden är något som studenten som aktiv medborgare ska lockas av för att vara med och bidra till samhället. Att vara anställningsbar och entreprenöriell är något universitetet beskriver som en stor konkurrensfördel på en internationell arbetsmarknad. I citatets början väljer universitetet att använda orden ”Vem du än är” och “Vad du än vill jobba med”. Syftet med detta val av formulering kan tänkas vara ett försök till inkludering men från ett diskursteoretiskt perspektiv kan formuleringen vändas på och motiveras vara exkluderande. Meningen som följer beskriver nämligen en person som värdesätter konkurrensfördelar, som vill växa som människa och som motiveras av att göra sig attraktiv för arbetsmarknaden. Personen som inte kan eller vill identifiera sig med denna motivationsbeskrivning utesluts från den gemensamma formuleringen av vem du än är och vad du än vill jobba med.

Universitetens webbsidor uttrycker att det är studentens egna val att studera utomlands eller inte och syftar implicit till att studenten då även väljer om den vill vara anställningsbar och attraktiv på arbetsmarknaden eller inte. När Chalmers (2016) skriver ”Att välja att studera utomlands är inte bara ett sätt att förbättra språkkunskaper och skaffa ett internationellt nätverk det är också ett sätt att kommunicera till framtida arbetsgivare att du har mod, öppenhet och initiativkraft.” så tolkar vi det som att de implikerar att om studenten inte studerat utomlands så ser framtida arbetsgivare personen som feg, stängd och icke initiativtagande.

Universitetet förklarar även konkret hur studenten kan öka sin konkurrenskraft genom att lyfta fram egenskaper som beskrivs vara fördelar på arbetsmarknaden och påstår att dessa införskaffas från utlandsstudier. Linköpings universitet (2015) skriver att “Studenter som läst utomlands kan i sitt CV ofta peka på en rad konkurrensfördelar, till exempel: motivation, initiativförmåga, anpassningsbarhet och förmåga att hantera oväntade situationer.” Här kan implicit utläsas att den student som väljer att inte studera utomlands har sämre konkurrenskraft på arbetsmarknaden och har motsatta egenskaper. Denna typ av retorik kan också tolkas som ett uttryck för den andra identifierade diskursen som vi valt att kalla självregleringsdiskursen. Den syftar till att få studenten till att göra rätta och kloka val, inte bara gentemot sig själv utan samtidigt ta hänsyn till vad samhället och arbetsmarknaden efterfrågar. Ball (2012) tar Cv:t som exempel för hur performativitet påverkar betydelsen av vad som anses vara viktigt vid jobbsökandet, där kvantitativ produktion tenderar att väga tyngre än kvalitativ prestation.

7.1.2 Självregleringsdiskursen

Denna diskurs om att styra sig själv till kloka beslut har identifierats på universitetens webbplatser och utifrån materialet kan den förstås som en norm om att ta vara på de möjligheter som ges för att utveckla sig själv och sin personlighet. Utlandsstudier beskrivs

vara ett redskap som kan hjälpa studenten att utvecklas när de bland annat påstås att “Det gör att man mognar som människa.” (Chalmers tekniska högskola, 2016) och att “Du kommer att se det mesta med nya ögon efter din tid i ett annat land.” (Göteborgs universitet, 2015). Att mogna eller växa som människa verkar vara starkt sammankopplat med att resa bort från det man är van vid och att byta miljö.

Inom självregleringsdiskursen finns alltså antagande om att studenter vill eller bör sträva efter att bli en bättre version av sig själva. I vårt material och den retorik som förs kan vi se att självregleringsdiskursen fungerar som ett verktyg för att skapa individer som är ansvarstagande, rationella och som förstår sig själva. Att studenten ska ta chansen är en fras som förekommer ofta i samband med fenomenet utlandsstudier. Lunds universitet (2016) skriver:

Ta den chansen! Förutom personliga upplevelser som du bär med dig för alltid får du lära känna en ny kultur och ett annat universitetssystem, och du meriterar dig för dina framtida studier och för den yrkesinriktning du väljer.

Detta sätt att skriva gör det möjligt att tolka denna möjlighet till utlandsstudier som en uppmaning till att vara ansvarsfull och göra det rätta. Enligt Foucault försöker institutioner idag med olika pedagogiska verktyg göra personligheten fri och kreativ men samtidigt disponerad för att göra korrekta och ansvarsfulla val för samhällsnyttan (Hermann, 2004). Det kan vara svårt att argumentera emot de fördelar som presenteras efter uppmaningen att ta chansen och utifrån Foucault kan dessa beskrivningar om eftersträvansvärda meriter och upplevelser förstås som mindre synliga former av maktutövning.

Utlandsstudier tenderar ha flera fördelar när beskrivningen lyder: “Som utbytesstudent får du även chansen att uppleva en ny kultur, vilket inte bara kan lära dig något nytt om världen, utan också om dig själv.” (Lunds universitet, 2016). Att lära känna en ny kultur i vårt material betyder också att möjligheten finns att lära känna sig själv bättre. Värdet att lära känna sig själv och att växa och mogna som människa beskrivs alltså vara en del av att studera utomlands. Uppmuntran som föder självreflektion och självkontroll är enligt Foucault ett sätt för politiska institutioner att osynligt styra ansvaret till individen själv så att hen gör kloka och ansvarsfulla val (Hermann, 2004).

På webbsidorna skapas nya roller och subjekt som anpassar sig till samhällets riktlinjer och ramar. Materialet på universitetens webbsidor strålar ut ett budskap om att du är det du presterar. Hemsidorna målar upp en bild av den utlandsresande studenten som denne förverkligar genom en performativ handling, nämligen genom att faktiskt åka iväg med de tecknade förväntningarna: “För de flesta innebär det stor personlig utveckling och ett minne för livet att studera eller praktisera utomlands. Väljer du ett mindre vanligt land visar du

dessutom att du är den typ av person som vågar anta utmaningar.” (Linköpings universitet, 2015)

Det går att kombinera utlandsstudier med ett visst strategiskt tänkande genom att göra kloka val. I citatet ovan beskrivs en fördel vara redan i beslutet att studera utomlands, då personen visar mod genom att prova något nytt och utmana sig själv. Utifrån citatet ligger det ett värde i att kunna säga att ett mindre vanligt land valdes även om det inte var studentens intention från början. Det verkar inte bara vara det vi presterar som gör oss till dem vi är utan också förväntningar, fördomar och förutfattade meningar har sin del i skapandet. Det är alltså inte individen själv som väljer sin identitet, utan tillägnar sig också de tillskrivningar som omgivningen ger.

7.2 Utlandsstudenternas karaktärer

Vad som skapar de olika subjektspositionerna utifrån vår analys är vad som prioriteras vara viktigt i livet utifrån de olika karaktärerna. Karaktärerna är inte varandras motsatser men tydliggör olika motivationsgrunder och perspektiv som studenter antas ha kring utlandsstudier och dess syfte.

7.2.1 Karriärssiktaren

Karriärssiktaren är en student med entreprenöriellt tänkande som åker utomlands för att vässa sitt CV genom internationell erfarenhet och för att knyta kontakter inför arbetslivet. Denna karaktär är den som lyser igenom mest genom materialet och får störst uppmuntran från universiteten att studera utomlands då det tycks gynna konkurrenskraften.

Karriärssiktaren motiveras av att höra att det lönar sig att investera i utlandsstudier för framtida karriär med beskrivningar som: “Statistik om utlandsstudier visar på de stora fördelar de ger, både när det kommer till karriärmöjligheter och lön.” (Kungliga tekniska högskolan, 2016). Karaktären vill göra smarta- och effektiva val inför den framtida karriären och allt som tas an bör ha en tydlig relevans för att gynna resan dit. När universiteten beskriver att “Många av dina blivande arbetsgivare jobbar på en global marknad. Därför är internationell erfarenhet något som man tittar allt mer på när man ska nyanställa.” (Chalmers, 2016) så är det ett starkt argument för den karriärsdrivne att studera utomlands.

Den retorik och de argument som används av universiteten för att nå ut till karriärssiktaren påverkas av den institutionella makt som universiteten får från sin position i samhället. Inga av de universitet som skriver att arbetsgivare ser utlandsstudier som en merit har någon typ av källa på dessa påståenden. Istället legitimeras argumenten av institutionernas samhällsposition.

Att åka utomlands en eller två terminer betyder inte heller att din utbildning tar längre tid. Grundtanken är att du förlägger en del av dina studier i ett annat land – inte att du adderar studietid. På sätt och vis kan man nästan säga att du sparar tid, eftersom du som utbytesstudent utvecklas på flera plan samtidigt. (Göteborgs universitet, 2015)

Citatet ovan är den typ av argumentation som starkt tilltalar en karriärssiktare då effektivitet är något som är högt prioriterat hos en entreprenör. Det är optimalt när hen dessutom kan få alla konkurrensfördelar som utlandsstudierna beskrivs ge utan att förlora tid. Det brukar kallas att tid är pengar och det är något som karriärssiktaren är väl bekant med, ju snabbare som utbildningen är färdig desto tidigare kan arbetslivet och karriärsklättringen börja.

7.2.2 Humanisten

Humanisten är studenten som vill lära känna nya kulturer, språk och människor för sin och omvärldens skull. Humanisten kan tolkas vara den näst största karaktären då en stor del av webbsidornas information riktar sig till de personer som är intresserade av kultur och språk. Linköpings universitet (2015) hävdar att “Genom att aktivt reflektera över skeenden i den nya kulturen och i den nya studiemiljön kan du göra ditt internationella perspektiv till en ovärderlig tillgång, både privat och i arbetslivet.” Att vara en aktiv medborgare kan i detta sammanhang förstås som att ta till vara på möjligheten att kunna reflektera och ta in det som händer också utanför studietiden utomlands. Humanisten anses vara en medveten och ansvarstagande individ som vill engagera sig i projekt som bejakar personlig utveckling, integration och bildning.

Att utlandsstudier passar olika sorts människor beskriver Stockholms universitet (2015) med att “Dessutom är det ett sätt att skaffa sig utlandserfarenhet och meriter för ett framtida arbete eller för att förbättra sina språkkunskaper och öka förståelsen för andra länders kulturer och samhälle.” Beroende på vad du är intresserad av beskriver ordvalet “eller” att studenten kan välja lägga sitt fokus på språk och kulturkunskaper för att få ut mer av sin vistelse vilket lockar humanisten. Till skillnad från karriärssiktaren lägger humanisten inte lika mycket värde vid vad som kan adderas på meritlistan och verka konkurrens effektivt i framtiden. Humanisten tenderar ha ett behov av att utveckla sin personliga karaktär genom att vidga sina perspektiv och förstå andra människors kulturer och språk.

7.2.3 Livsnjutaren

Denna karaktär är en person som lockas av valfriheten i att kunna bestämma land efter klimat och aktivitetsmöjligheter för sina utlandsstudier.

Dina utlandsstudier är en upplevelse du kommer att minnas för livet - en unik möjlighet att lära känna en ny kultur och få nya perspektiv att ta med dig hem. Oavsett om du vill bege dig till en afrikansk bergsby, en multinationell storstad eller bara varmare breddgrader så finns det utlandsalternativ som passar dig. (Kungliga tekniska högskolan, 2016).

Detta citat kan tolkas i ljuset av den turisdiskurs som Michelson & Alvarez Valencia (2016) identifierade i sitt material. Sådana specifika beskrivningar är inte vanligt förekommande i materialet vi har undersökt, men att måla upp en attraktiv bild är en metod som kan väcka positiva känslor för läsaren. Det är i denna sortens beskrivningar som Michelson & Alvarez Valencia (2016) menar att studenten reproducerar turisdiskursen genom att själv söka den i sina utlandsstudier. Om utlandsstudier endast hade formulerats utifrån termer av universitetskvalité och akademiska fördelar hade synen på utlandsstudier kanske varit annorlunda. Göteborgs universitet (2015) skriver att "Även om studierna är huvudsaken, kommer du ju att ha gott om fritid att uppleva en helt ny stad, ett helt nytt liv." Mycket tid utanför studierna för att uppleva en ny stad används i denna mening som en morot till att delta i utlandsstudier. Det kan tolkas som ett försök att locka den grupp studenter som inte anser att studierna och karriärfördelarna räcker som anledning till att förlägga en del av utbildningen i ett annat land.

Trots att humanistens och livsnjutarens avsikter finns med i beskrivningarna tenderar webbsidorna att lyfta karriärfördelarna högst och underordna andra syften. Detta görs när karriärsiktaren får störst uppmärksamhet i argumentationen och att ökad kulturell kompetens eller personlig utveckling ofta beskrivs leda till bättre möjligheter på arbetsmarknaden och konkurrensfördelar.

7.2.4 Akademikern

Akademikern är den målmedvetna studenten som vill få en så bra utbildning som möjligt. Karaktären kan vara tveksam till utlandsstudier och behöver veta att det lönar sig att åka utomlands för att inte slösa studiebidragstid på onödiga kurser. Akademikern får inte mycket utrymme på universitetens webbsidor då argument som beskriver vilka fördelar som finns akademiskt att studera utomlands inte kommer fram särskilt ofta. De argument som riktar sig till denna typ av student är de som säger att "Utlandsstudier breddar och fördjupar dina ämneskunskaper." (Uppsala universitet, 2016) men det finns inga argument som säger att den akademiska nivån är högre än vid hemuniversitetet. I detta sammanhang nämns heller inte att studenten kan söka sig till särskilda akademiska miljöer för att ta reda på frågor som inte behandlas på svenska universitet till exempel för att söka sig till akademisk expertis i olika

sakfrågor. Detta kan kopplas till Dahlstedt & Hertzberg (2013) om hur utbildningen går allt mer från att ha bildning som huvudsyfte till att handla allt mer om att skapa individer som är konkurrenskraftiga på den internationella arbetsmarknaden. Vilket då kan vara en anledning till att universiteten inte fokuserar på att lyfta fram fördelar som gynnar akademikern utan istället lägger vikten på de karriärsdrivna.

7.2.5 Den relationsbundne

Den relationsbundne är rädd för hur det ska gå att studera utomlands med både studier och vänner. Studenten vet inte om det är tillräckligt värt att åka utomlands för att lämna allt hemma. I vår analys fann vi ett citat som kan motivera de som känner sig osäkra för att lämna nära och kära där det hävdas att "Det är lätt att träffa människor från olika länder på utbytesstudier och man behöver inte vara rädd för att bli ensam" (Uppsala universitet, 2016). Argument som riktar sig till dem som inte motiveras av alla fördelar, utan snarare tvekar på grund av personliga skäl är mycket sällsynt i informationen om utlandsstudier.

I Universitetets och högskolerådets (2013) rapport är personliga relationer det största hindret och att dessa studenter måste motiveras. Vår analys visar att information som är riktad till den relationsbundne inte får något stort utrymme. Den relationsbundne kan vara en person som inte vill lämna vänner och familj, men söker en partner. Linköpings universitet (2015) har valt att inkludera att:

Enligt beräkningar i undersökningen Erasmus Impact Study har omkring en miljon barn fötts av Erasmuspar sedan utbytesprogrammet startade 1987. Utöver detta visar rapporten också att nästan en tredjedel av Erasmusstudenterna träffar sina långsiktiga livspartner på utbyte, vilket förmodligen är en av orsakerna bakom den ovan nämnda 'babyboomen'.

Denna information är riktad till den som söker en ny livspartner och kanske inte tänkt på att utlandsstudierna kan öppna flera möjligheter och tillfällen för detta.

8 Diskussion

Foucault menar att alla institutioner individualiserar, differentierar, jämför, homogeniserar, hierarkiserar och utestänger vissa individer (Hermann, 2004). Vår undersökning har kunnat visa att detta även sker på universitetens webbsidor om utlandsstudier. Genom att beskriva egenskaper som arbetsmarknaden finner attraktiva och betoningen på att sträva mot personlig utveckling normaliserar webbsidorna idéer om utlandsstudier och utbildningens syfte. Resultatet visar att universitetswebbsidorna använder karriärsfördelar som det främsta motivationsargumentet för utlandsstudier och utlandsterminen får sin mening genom att presenteras som en konkurrensfördel.

I Universitet- och högskolerådets (2013) kartläggning av motiv och hinder för utlandsstudier betonades svårigheten att placera kulturell kompetens som ett motiv för utbildning eller karriär eftersom det kan vara betydelsefullt för de båda. Deras resultat visar att akademiska motiv inte var särskilt vanliga och därför kopplas kulturell kompetens främst till karriärfördelar. Utifrån vår studie ser vi en liknande bild av att utlandsstudier är betydelsefulla för karriären, snarare än ett komplement till utbildningen i sig. Dock är skillnaden mellan vår och Universitet- och högskolerådets studie att vi har granskat institutionernas sätt att skriva om möjligheten att studera utomlands. Enligt vårt resultat uppvisar universiteten en liknande uppfattning om utlandsstudiernas syfte och mål. Eftersom karriärsdiskursen är den mest framträdande i materialet underordnas alla andra syften och kulturell kompetens upplevs tillhöra en av konkurrensfördelarna studenten kan få genom utlandsterminen.

På denna grund bidrar universiteten aktivt till skapandet av ett entreprenöriellt subjekt som har siktet inställt på att göra karriär och där alla andra möjliga syften med utbildning underordnas detta syfte. Att studera för intressets och kunskapens skull verkar inte vara ett tillräckligt mål eller drivkraft för att studera utomlands. Frågan väcks om det är universiteten som tror att drivkraften hos studenterna inte ligger i den traditionella bildningen eller om det är universitetens roll som kunskapsekonomisk institution som uppenbaras?

Att universiteten presenterar utlandsstudierna på detta kunskapsekonomiska vis är inte självklart eftersom de inte finns några centrala målbeskrivningar för detta. Universitetens agerande i denna fråga skulle alltså kunna tolkas som uttryck för hur den dominerande samhällsdiskursen ser ut då universiteten tar upp teman som de tror många studenter kan relatera till. Lindensjö och Lundgren (2014) menar att när den samtida reproduktionen, det vill säga arbetsmarknadsrelaterade intressen får för stor plats inom den traditionella bildningen kan det uppstå en konflikt. Fenomenet utlandsstudier kan ses som ett uttryck för denna beskrivning av hur olika intressen försöker samverka för att skapa nyttiga medborgare som svarar mot det samhället tycks efterfråga. Utlandsstudier kan betraktas som ett verktyg

för att kunna ge studenten möjlighet till kunskaper och färdigheter som efterfrågas i globaliseringsdiskursen.

Fenomenet utlandsstudier kan tolkas skapats genom en kombination av utbildnings- och arbetsmarknadskrav. Utifrån vår studie verkar syftet med utlandsperioden landat i en argumentation för samhällets krav på konkurrensfördelar i jakten på en karriär. Vad kan denna retorik leda till? Enligt Ball (2003) är en effekt av den neoliberal diskursens subjektifieringar och deras performativitet att vi pratar om utbildning på ett nytt sätt. Studentens egen subjektivitet och vad det innebär att vara student ändras genom nya styrningstekniker som riktar blicken mot kvalité och kompetens samt nya former av entreprenöriellt tänkande genom marknadsföring och konkurrens. Detta innebär att studenten måste kunna redovisa sina egenskaper och dess kvalitéer och utifrån vårt resultat marknadsförs utlandsstudier som ett sätt att göra detta på. Genom att delta i universitetsstudier utomlands tillkommer konkurrensfördelar som spetsar studentens CV och attraherar arbetsgivare. Studenten får ett automatiskt erkännande på kompetens och anställningsbarhet bara genom att delta, då det idag saknas specifika lärandemål för utlandsterminen. Detta kan jämföras med Börjessons (2005) liknande resultat som menade att ett transnationellt kapital kunde tillskrivas studenten bara genom att bekräfta genomförandet av en utlandsperiod.

Detta sätt att tillskrivas konkurrensfördelar kan leda till att fabrikationer byggs upp som enligt Ball (2003) är versioner av en person eller organisation som inte finns. De skapas inte för att representera sanningen utan för att vara ansvarstagande och tillförlitliga inför marknadens krav och bedömningar. En möjlig effekt av vad argumentationen kring konkurrensfördelar kan tänkas leda till är att fabrikationer skapas av hur individer förväntas vara men egentligen inte är. Utlandsstudier kan i denna diskussion användas som ett begrepp för att bygga upp fabrikationer i syftet att presentera sig själv som en ideal entreprenör med målet att skapa en karriär.

Både karriärsdiskursen och självregleringsdiskursen styrs av en stark individualisering av individen när strävan mot framgång beskrivs ligga i valen vi gör. Samtidigt sker en differentiering när utlandsstudier betraktas som en åtgärd för att förändra och forma bestämda sidor av studentens beteende. Detta diskursteoretiska sätt att tolka karriärsdiskursen och självregleringsdiskursen kan kopplas till Aldenmyr m.fl. (2012) där självförverkligandet som en del av den aktive medborgaren kan betraktas som ett hinder. Webbsidornas uppmaning till utlandsstudier för karriärsfördelar och personlig utveckling kan begränsa studenternas handlingsutrymme och deras möjlighet att vara den individ de är eller vill vara.

Michelson & Alvarez Valencias (2016) studie resulterade i en identifierad turisdiskurs som de ansåg cirkulerade på universitetwebbsidan. Diskursen hävdades reproduceras i studenternas egna utlandsstudier, då de förväntar sig uppleva det som står på institutionens webbplats. Vårt resultat uppvisar ingen stark turisdiskurs och varför resultaten skiljer sig återkommer vi till under metoddiskussionen. Däremot är diskussionen om huruvida

webbsidorna skapar förväntningar hos studenten som kan påverka dennes upplevelser av sina utlandsstudier väsentlig. När webbsidorna marknadsför utlandsstudier som en konkurrensfördel som i sin tur blir motivet för studenten som åker, kan detta tänkas påverka och färga upplevelsen av studietiden utomlands. Självregleringsdiskursen kan motiveras stödja de ekonomiska och effektiva intressen som karriärdiskursen byggs upp av. Studenterna fortsätter därför att underordna det akademiska värdet för karriärdiskursens skull och cirkeln sluts i en legitimerad utbildningsdiskurs.

Det är grundläggande att vara medveten om den kontext vår studie befinner sig i. I andra länder finns det stora språkliga och ekonomiska hinder för utlandsstudier, medan Sverige i jämförelse har goda möjligheter som medlemmar i EU och finansiering i form av stipendier och studiebidrag. Detta faktum bidrar till den positiva diskurs som studier utomlands formas av och samtidigt är en del av. Resultatet av vår diskursanalys kan därför också diskuteras i ljuset av det postmoderna samhället och betraktas som en del den västerländska diskursen. Informationen beskriver till största del utlandsstudier som ett redskap för konkurrens. Enligt det neoliberala perspektivet är detta att föredra då det gynnar effektivitet, innovation och stärker ekonomin (Shields, 2013). Enligt detta perspektiv är den viktigaste komponenten i globaliseringen att gränserna suddas ut mellan länder och att internationell konkurrens blir möjligt. Studenterna lär sig vikten av att bli konkurrenskraftiga på en internationell arbetsmarknad, samtidigt som också universiteten blir granskade och rankade i internationella jämförelser. Detta anser vi är viktigt att ha i åtanke eftersom argumentationen på webbsidorna kan förstås som en del av universitetens egen marknadsföring. Utlandsstudier kan alltså användas som universitetens egna konkurrensmedel i jakten på nya studenter. Marknadsföring används för att skapa intresse men utan lärandemål och ett tydligt syfte för utlandsstudier blir det problematiskt att se om det används för studenternas eller universitetens skull.

8.1 Metoddiskussion

Kunskapsbidraget som vår studie bidrar med landar till stor del i vårt metodval. Det finns tidigare forskning kring utlandsstudier både på internationell- och nationell nivå men det finns veterligen ingen som analyserar svenska universitets sätt att kommunicera utlandsstudier.

Den stora styrkan men samtidigt svagheten med hermeneutiken är tolkningen, även om det möjliggör kvalitativa resultat och slutsatser så kan vi som forskare inte frånkomma våra tidigare kunskaper och erfarenheter. Vi är medvetna om att detta är en tolkning av empirin och att det finns utrymme för flera möjliga tolkningar. Att betrakta utlandsstudier som en del av ett neoliberalt tänkande är ett sätt att förklara empirin. Perspektivet har använts som ett sätt att förstå beskrivningar om konkurrens och dess roll i samhället utifrån materialet.

Att endast se resultaten som universitetens åsikter kan vara problematiskt. Utbildningsdiskurser och yttre påverkan som nationella och internationella jämförelser kan ha inflytande på vad som presenteras på webbsidorna. Ur ett globaliseringsperspektiv är det svårt att dra gränser och veta den verkliga orsaken och var makten börjar och slutar.

Det finns flera tänkbara anledningar till att vår studie inte har visat på samma resultat som Michelson & Alvarez Valencias (2016) studie trots liknande metod. En möjlig anledning är att studiernas urval och avgränsningar skiljer sig åt. Michelson & Alvarez Valencias (2016) har fokuserat på att analysera ett universitet grundligt tillskillnad från vår studie. Vi har istället analyserat tio universitet och endast fokuserat på webbsidornas allmänna argumentation och bortsett från eventuella intervjuer och bilder. En semiotisk metod skulle även för vår studie vara användbar, men på grund av studiens tidsbegränsning och syfte ansågs textanalysen vara ett bättre val. En annan tänkbar anledning till att studiernas resultat skiljer sig kan vara texternas kontext. I motsats till vår studie är Michelson & Alvarez Valencias (2016) forskning baserad på ett nordamerikanskt universitet och de har därför ingen koppling till Europakommissionens mål om utlandsstudier.

9 Slutsats

Sammanfattningsvis framställer universitetens webbsidor möjligheten att studera utomlands främst som en konkurrensfördel för den framtida karriären. Utlandsstudier hävdas ge kulturell kompetens, nya perspektiv och personlig utveckling, vilka motiveras vara önskvärda egenskaper av arbetsgivare. Akademiska avsikter och andra möjliga syften med utlandsstudier tenderar att underordnas karriärsfördelarna som webbsidorna beskriver och exkluderar därmed de individer som inte har karriär som motiverande faktor till eventuella utlandsstudier.

Hypotesen om att universitetens webbsidor speglar uppfattningen om att utbildning i en kunskapsekonomi handlar allt mer om entreprenörskap än traditionell bildning stämmer utifrån vår tolkning av resultatet. Vi uppmanar därför utbildningsinstitutioner att se över sin framställning av utlandsstudier och dess grundläggande syfte, samt vilka effekter framställningen kan tänkas ge och om det motsvarar ett demokratiskt och socialt rättvist samhälle.

För vidare forskning föreslås en kvalitativ studie som undersöker hur syftet med den politiska prioriteten påverkar marknadsföringen av utlandsstudier. Vi kan även se betydelsen av en utredning med målet att stärka den akademiska upplevelsen och motiveringen av utlandsstudier.

10 Referenslista

- Aldenmyr, S., Jepson Wigg, U. & Olson, M. (2012). Worries and possibilities in active citizenship: Three Swedish educational contexts. *Education, Citizenship and Social Justice*, 7(3): 255-270 DOI: 10.1177/1746197912456341
- Ball, S.J. (2003). The teacher's soul and the terrors of performativity. *Journal of Education Policy*, 18(2), 215-228.
- Ball, S.J. (2012). *Foucault, power, and education*. New York: Routledge.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB
- Börjesson, M. (2005). *Transnationella utbildningsstrategier vid svenska lärosäten och bland svenska studenter i Paris och New York*. (Doktorsavhandling, Uppsala universitet SEC Research Reports, 37). Uppsala : Uppsala universitet. Tillgänglig: <http://www.skeptron.uu.se/broad/sec/sec-37.pdf>
- Chalmers tekniska högskola. (2016). *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <https://student.portal.chalmers.se/sv/chalmersstudier/Studera-utomlands/Sidor/default.aspx>
- Dahlstedt, M. & Hertzberg, F. (2013). In the Name of Liberation. *European Education*, 45(4), 26-43. <http://dx.doi.org/10.2753/eue1056-4934450403>
- Europakommissionen. (2016a). *Bolognaprocessen* Hämtad 2016-04-22, från http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/bologna-process_en.htm
- Europakommissionen. (2016b). *Erasmus +* Hämtad 2016-04-22, från <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/about>
- Göteborgs universitet. (2015). *Studier och praktik utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://utbildning.gu.se/studerautomlands>
- Held, D. & McGrew, A. (2003). *Den omstridda globaliseringen*. Göteborg: Daidalos.
- Hermann, S. (2004). Michel Foucault – pedagogik som maktteknik. I Gytz Olesen, S. & Möller Pedersen, P (red). *Pedagogik i ett sociologiskt perspektiv*. (s.83-113) Lund. Studentlitteratur.
- Kungliga tekniska högskolan (2016) *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-28 från <https://www.kth.se/utbildning/studier/utlandsstudier-1.340842>

Lindensjö, B. & Lundgren, U.P. (2014). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: Liber

Linköpings universitet. (2015). *Plugga utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://liu.se/utbildning/studentliv/plugga-utomlands?l=sv>

Lunds universitet (2016) *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://www.lu.se/studera/studera-utomlands>

Michelson, K., & Alvarez Valencia, J. (2016) Study Abroad: Tourism or education? A multimodal social semiotic analysis of institutional discourses of a promotional website. *Discourse & Communication*. January, 25, 2016, DOI: 10.1177/1750481315623893

Shields, R (2013). *Globalization and international education*. London: Bloomsbury.

Stockholms Universitet (2015). *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28 från <http://www.su.se/utbildning/studentervice/studera-utomlands>

Universitet- och högskolerådet. (2013). *Living and learning - exchange studies abroad: a study of motives, barriers and experiences of Finnish, Norwegian and Swedish students*. Stockholm: Swedish Council for Higher Education.

Universitet-och högskolerådet (2015) *Eurostudent V - En kort inblick i studenternas mobilitet*. Hämtad 2016-05-05 från https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/lika-mojligheter/eurostudent/eurostudentv_studentmobilitetfinal.pdf

Universitet- och högskolerådet (2016a) *Åtgärder för att öka antalet utresande utbytesstudenter*. Hämtad 2016-05-05 från https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/publikationer/2016/uhr-atgarder-for-att-oka-antalet-utresande-utbytesstudenter.pdf

Universitet-och högskolerådet. (2016b). *Utresade Erasmus-studenter per lärosäte 2014-2015*. Hämtad 2016-04-25, från https://www.uhr.se/globalassets/_uhr.se/om-uhr/pressmeddelanden/2016/erasmus-siffror-2016-02-24/utresande-erasmusstudenter-2014-2015.pdf

Universitetskanslersämbetet (2015) *Internationell studentmobilitet*. Hämtad 2016-05-05 från <http://www.uka.se/download/18.6e65a54814c9d64344d17c49/1433146012901/internat-studentmobilitet-arsrapport-2015.pdf>

Uppsala Universitet. (2016). *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-29, från <http://www.uu.se/student/utlandsstudier/>

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

10.1 Källmaterial

Chalmers tekniska högskola. (2016). *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <https://student.portal.chalmers.se/sv/chalmersstudier/Studera-utomlands/Sidor/default.aspx>

Göteborgs universitet. (2015). *Studier och praktik utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://utbildning.gu.se/studerautomlands>

Kungliga tekniska högskolan. (2016). *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-28 från <https://www.kth.se/utbildning/studier/utlandsstudier-1.340842>

Linköpings universitet. (2015). *Plugga utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://liu.se/utbildning/studentliv/plugga-utomlands?l=sv>

Linnéuniversitetet. (2016). *Internationella möjligheter*. Hämtad 2016-04-28, från <https://lnu.se/utbildning/under-studierna/internationella-mojligheter/>

Luleå tekniska universitet. (2016). *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-28, från <http://www.ltu.se/edu/studentwebben/studyplanning/Utlandsstudier>

Lunds universitet. (2016). *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28, från <http://www.lu.se/studera/studera-utomlands>

Stockholms universitet (2015). *Studera utomlands*. Hämtad 2016-04-28 från <http://www.su.se/utbildning/studentervice/studera-utomlands>

Umeå universitet. (2016). *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-28 från <http://www.umu.se/utbildning/att-studera/utlandsstudier/>

Uppsala universitet. (2016). *Utlandsstudier*. Hämtad 2016-04-29, från <http://www.uu.se/student/utlandsstudier/>

